

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ

Для спеціальності:
273 "Залізничний транспорт"
Для спеціалізації:
5.273.1 «Монтаж, обслуговування
та ремонт автоматизованих систем
керування рухом на залізничному
транспорті»

Методичний посібник
для семінарських занять
з навчальної дисципліни «Історія України»

2018

Методичний посібник для семінарських занять з дисципліни «Історія України»
для студентів спеціальності 273 «Залізничний транспорт»
спеціалізації 5.273.1 «Монтаж, обслуговування та ремонт автоматизованих
систем керування рухом на залізничному транспорті» /
Укладач: Коструб І.П. – ХДПК, 2018. – 18 с.

Методичний посібник розглянутий та рекомендований цикловою
комісією соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № _____ від “ ____ ” _____ 20 ____ р.

Голова циклової комісії _____ (Л.М. Діброва)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою Харківського державного політехнічного
коледжу

Протокол № _____ від “ ____ ” _____ 20 ____ р.

Голова методичної ради _____ (В.О.Величко)

(Підпис)

(прізвище та ініціали)

Зміст

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Визвольна війна українського народу XVII ст.	6
3. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій у пер. пол. XIXст.....	8
4. Українська державність 1917-1920 рр.....	11
5. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.).....	15
6. Становлення України як незалежної держави (1991-2010 рр.).....	17

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Однією з найважливіших гуманітарних дисциплін, що вивчаються в вищих навчальних закладах, є курс «Історія України», який відображає важливі етапи історичного шляху українського народу. Цей курс не є повторенням шкільної програми, а становить концептуально нову навчальну дисципліну, що поглиблює та систематизує знання студентів з історії. Основу змісту курсу становить суспільно-політична та державницька проблематика, внутрішня й зовнішня політика України, діяльність партій, рухів, громадських об'єднань, соціально-економічний та культурний розвиток України. Визначальною ознакою курсу є те, що історія України подається в контексті розвитку світової цивілізації.

Основним завданням курсу «Історія України» є:

- використання новітніх здобутків історичної науки у викладанні історії України;
- реалізація в навчальному процесі принципів історизму та наукової об'єктивності в оцінці історичних фактів, явищ і подій;
- гуманістична спрямованість історичної освіти в технічному навчальному закладі, її орієнтація на пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими чи груповими.

Метою вивчення історії України у вищій школі є:

- виховання майбутніх спеціалістів як свідомих громадян України;
- розвиток почуття патріотизму та глибоких морально-етичних переконань, усвідомлення молоддю власної причетності до багатовікової історії українського народу;
- сприяння усвідомленню студентами належності України європейського історико-культурного простору та важливості її інтеграції до Європи;
- прищеплення майбутнім фахівцям самостійного аналізу історичних джерел і наукової літератури, уміння самостійного осмислення закономірностей розвитку українського народу в контексті історії людської цивілізації;
- вироблення умінь застосовувати набуті знання у повсякденній діяльності, для самостійної орієнтації в суспільно-політичному житті та визначення власної оцінки суспільних явищ і подій.

Семінарське заняття — це самостійна творча робота студентів з вивчення матеріалу теми під керівництвом викладача. Проводиться у формі вільної, творчої дискусії, обговорення рефератів і доповідей.

Основна мета семінарського заняття — розширити та поглибити знання теоретичних положень теми та сформувати у студентів навички та вміння практичного застосування теоретичних положень теми, принципів і методів історії у практичній діяльності.

Кожний виступ студента на семінарі з основних питань, а також реферат або доповідь складаються з наступних елементів:

- опрацювання наукових та навчальних джерел, в яких висвітлюються конкретні питання;
- сутність і зміст теорії питання;
- реалізація теорії у практичній діяльності;
- висновки.

На реферати і доповідь надається 10 — 15 хвилин; на виступ з основного питання — до 7 хвилин; на додаткові виступи, пояснення — до 3 хвилин. Виступи переважно мають бути за власним бажанням студента.

Для обговорення питань семінару використовуються наступні методи:

- творча вільна дискусія;
- «круглий стіл», мозковий штурм;
- контент-аналіз документів, наукових джерел;
- порівняльний аналіз ефективності теоретичних і методологічних концепцій;
- аналіз результатів тестових опитувань тощо.

Тема: «Визвольна війна українського народу XVII ст.»

План

1. Причини та передумови виникнення Визвольної війни під проводом Б.Хмельницького, її рушійні сили та основні етапи.
2. Національно-визвольна боротьба українського народу 1648–1657 рр.
3. Зовнішня політика Б. Хмельницького та її наслідки. Ситуація в Україні в 1653–1657 роках.
4. Період «Руїни». Результати Визвольної війни.

Методичні рекомендації

1. Відповідь на перше питання слід розпочати з визначення економічних, соціальних та релігійних причин Української національної революції. Визначте, що таке «Золота осінь Речі Посполитої». Доречно буде згадати про утиски, які зазнало українське козацтво після прийняття поляками «Ординації Війська Запорозького». Далі слід висвітлити події навколо Б.Хмельницького, що стали безпосереднім приводом до революції. Окремо слід зупинитись на постаті Б.Хмельницького та обов'язково наголосити, що спочатку революція не мала далекоглядних цілей і зводилась до задовільнення інтересів козацтва. Після цього треба охарактеризувати рушійні сили революції, з визначенням мети кожної соціальної групи та основні етапи революції.

2. Спочатку необхідно охарактеризувати причини перемог Б.Хмельницького в 1648 році. Докладніше слід зупинитись на ролі Кримського ханства, показати, що татари були важливим союзником, та з'ясувати умови, на яких вони допомагали Хмельницькому. Доцільно показати еволюцію мети Б.Хмельницького – від відшкодування власної образи та відновлення «прав та вольностей козацьких», до створення української козацької держави. Слід дати оцінку Зборівської угоди, та показати, чому вона не задовольняла обидві сторони. Окремо слід зупинитися на державі Війська Запорозького та з'ясувати, чи була це незалежна держава, чи все ж таки автономія у складі Речі Посполитої. В кінці відповіді варто порівняти Зборівський мир з Білоцерківським та показати, що з 1651 року революція опинилась «в глухому куті».

3. Перш за все, слід визначити основні вектори зовнішньої політики Б.Хмельницького, починаючи з союзу з кримським ханом та дипломатичними ініціативами гетьмана в сторону Швеції, Трансильванії, Угорщини, тощо. Окремо доцільно зупинитись на відносинах з Молдавським князівством та Молдавських походах козаків, визначити причини інтересу Б.Хмельницького до Молдавії і до чого це призвело. Слід пояснити, чому саме Московське царство було обрано Б.Хмельницьким як головний союзник. Переяславська рада і «Березневі статті». Висловіть свою думку, що насправді означав союз

Б.Хмельницького з московським царем. Доречно розказати про наслідки цього союзу: спочатку про військові дії проти Польщі в 1655–1656 роках та про порушення Московією Переяславської угоди. В кінці відповіді необхідно оцінити підписання Віленського миру між Московією та Польщею в 1655 року та спроби Б.Хмельницького знайти нових союзників.

4. Спочатку слід визначити причини та сутність «Руїни». Доречно охарактеризувати наміри Б.Хмельницького встановити спадкове гетьманство та пояснити, чому цього зробити не вдалось. Політика І.Виговського. Слід визначити причини розколу України на Правобережжя та Лівобережжя. Варто докладно зупинитися на діяльності гетьмана П. Дорошенка та його боротьбі за возз'єднання українських земель, показати негативні наслідки Андрусівського перемир'я та Вічного миру для України. В кінці відповіді визначте причини поразки, значення та уроки української національної революції.

Проблемні питання

1. В чому Ви вбачаєте історичне значення української козацької держави Війська Запорозького для подальшої долі українського народу?
2. Вкажіть на соціальні та релігійні аспекти подій Визвольної війни, обґрунтуйте їх вплив на процеси становлення козацької держави.
3. Чи міг Б.Хмельницький без зовнішньої допомоги відстояти Українську козацьку державу?
4. Чи можна вважати Визвольну війну під проводом Хмельницького антифеодальною? Обґрунтуйте свою думку.
5. Чи можна вважати, що після Переяславської угоди та «Березневих статей» Україна стала частиною Московської держави?

Теми рефератів, доповідей і повідомлень

1. Б.Хмельницький – державний діяч, фундатор української козацької держави.
2. Дипломатія гетьмана Б.Хмельницького.
3. Б.Хмельницький як полководець
4. Соратники Б.Хмельницького
5. Селянське питання в роки Визвольної війни
6. Українська козацька держава і Річ Посполита в роки Визвольної війни.
7. Україна та Кримське ханство в часи Визвольної війни
8. Значення Української національної революції середини XVII ст. в контексті вітчизняної та європейської історії.

Навчально-методична і наукова література

1. Апанович О. Гетьмани України і кошові атамани Запорозької Січі / О.Апанович . – К., 1993.

2. Багале́й Д.И. Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства / Д.И.Багале́й . – М., 1987.
3. Бойко О.Д. Історія України: навчальний посібник / О.Д.Бойко . – К.:Академвидав, 2008.
4. Борисенко В.Й. Курс української історії з найдавніших часів до XX століття / В.Й.Борисенко . – К.,1996.
5. Голобуцький В. Запорозьке козацтво / В.Голобуцький . – К., 1994.
6. Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа / М.С.Грушевський . – К., 1990.
7. Грушевський М.С. Історія української козащини. Т.1. До року 1625 /М. С. Грушевський // Вітчизна. – 1989 – № 1–11.
8. Дорошенко Д. Нарис історії України : у 2 т. Т.1 / Д.Дорошенко . – К. : Глобус, 1991.
9. Історія України в особах. Литовська польська доба. – К., 1997.
10. Історія України : курс лекцій / під ред. В.І. Ніколаєнка. – Х., 2001.
11. Історія України : підручник / кер. авт. кол. Ю. Зайцев. – Львів, 2003.
12. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. Т.1. / Н.Полонська-Василенко. – К. : Либідь, 1992.
13. Путро О.І. До питання про форми власності на землю українського козацтва / О.І. Путро. // Укр. іст. журн. – 1992. – № 2.
14. Сас П.М. Політична культура українського суспільства(кінець XVI – початок XVII ст.) / П.М.Сас . – К., 1998.
15. Світлична В. В. Історія України: Навч. посіб./ В.В.Світлична. – К., 2005, 2013.
16. Сергійчук В. Іменем Війська Запорозького:Українське козацтво в міжнародних відносинах XVI – сер. XVII ст. / В.Сергійчук.– К., 1991.
17. Сергійчук В.І. Армія Богдана Хмельницького / В.І.Сергійчук . – К., 1996.
18. Смолій В.А. Феномен українського козацтва в загальноісторичному контексті / В.А. Смолій // УІЖ. – 1991 – № 5.
19. Смолій В.А. Українська державницька ідея / В.А.Смолій . – К., 1990–1991.

**Тема: «Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій
у пер. пол. XIX ст.»**

План

1. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав. Криза кріпосництва і розвиток капіталістичних відносин. Початок промислового перевороту.

2. Суспільно-політичне життя на українських землях у першій половині XIX ст.
3. Господарство українських земель у першій половині XIX ст.
4. Українська культура першої половини XIX ст.

Перелік питань для самоконтролю за темою «Українські землі у XIXст.»

1. Чому відомий історик України О. Я. Єфіменко назвала членів громадсько-культурного об'єднання «Руська трійця» трьома ластівками, «що відкрили весну відродження галицько-руської народності»?
2. Кирило-Мефодіївське товариство: які його місце і роль в національно-визвольному русі України?
3. Як відбилось на соціально-економічному розвитку українських земель скасування кріпосного права в Австрійській і Російській імперіях?
4. Які альтернативи розвитку суспільства визріли в рамках різних течій суспільно-політичного руху, поширених в Україні у II пол. XIX ст.?

Тести для самоконтролю

1. Яку політику щодо України проводила Росія ?
а) заборона використання української мови; б) національне і релігійне гноблення; в) сприяння економічному розквіту; г) перешкоджання формуванню української нації; д) заборона назви «Україна»; е) залучення українців до управління державою.
2. Яку політику щодо України проводила Австро-Угорщина ?
а) заборона використання української мови; б) формальна заборона української мови і культури; в) обмеження викладання українською мовою у школах; г) обмеження українського представництва у виборних органах влади; д) сприяння економічному і національному розквіту.
3. Визначте організації, які належали до української масонської ложі.
а) «Південне товариство»; б) «Малоросійське товариство»; в) «Товариство об'єднаних слов'ян»; г) «Любов до істини»
4. Які декабристські організації існували в 20-х роках XIX ст.?
а) «Любов до істини»; б) «Малоросійське товариство»; в) «Південне товариство»; г) «Товариство об'єднаних слов'ян».
5. Програмні завдання Кирило-Мефодіївського товариства було сформульовано у:
а) «Руській правді»; б) «Книзі буття українського народу»; в) «Статуті слов'янського товариства...»; г) «Конституції» Муравйова.
6. Виділіть першу українську політичну організацію у Наддніпрянській Україні.

а) 1900 р. (Революційна Українська партія - РУП); б) 1902 р. (Народна Українська партія - НАП); в) 1905 р. (Українська соціал-демократична робітничка партія - УСДРП).

7. Суспільно-політичний рух у Західній Україні в II пол. XIX ст. представляли:

а) марксисты; б) радикали; в) москвофіли; г) українофіли; д) народовці.

8. Коли було скасовано кріпосне право в Австро-Угорській і Російській імперіях ?

а) 1861 р. Австро-Угорщина; б) 1848 р. Росія; в) 1861 Росія; г) 1848 Австро-Угорщина.

9. Національно-визвольний рух у Наддніпрянській Україні представляли:

а) Руська трійця; б) Кирило-Мефодіївське товариство; в) Основа; г) Громадівський рух; д) Москвофіли; е) Просвіти; є) Народовці; ж) Радикали.

10. Національно-визвольний рух у Західній Україні представляли:

а) Руська трійця; б) Кирило-Мефодіївське товариство; в) Основа; г) Громадівський рух; д) Москвофіли; е) Просвіти; є) Народовці; ж) Радикали.

11. Під національним відродженням України розуміють:

а) формування національної свідомості; б) становлення українського національного театру; в) зростання інтересу до української мови, історії, культури; г) активізація зв'язків між західними і східними українцями, їх національна інтеграція; д) формування національної інтелігенції; е) розгортання українського національно-визвольного руху.

12. Які причини обумовили українське національне відродження ?

а) формування національної інтелігенції; б) формування національної свідомості; в) традиція визвольної боротьби в Україні; г) політика національного гноблення щодо українців; д) розгортання українського національно-визвольного руху; е) зовнішньо-політичні впливи; є) зростання інтересу до української мови, історії, культури.

13. Який регіон України в XIX ст. став центром національного відродження ?

а) Слобожанщина; б) Західна Україна; в) Лівобережна Україна; г) Правобережна Україна.

14. Кирило-Мефодіївське товариство діяло:

а) 1861-1862 рр.; б) 1846-1847 рр.; в) 1825-1827 рр.; г) 1846-1848 рр.

15. Програмними завданнями Кирило-Мефодіївського товариства було:

а) фермерський (американський) шлях розвитку сільського господарства; б) утворення федерації слов'янських народів; в) національне визволення України; г) військовий переворот в Росії; д) ліквідація самодержавства і кріпосництва в Росії.

Рекомендована література

1. Алексєєв Ю.М., Вертегел А.Г., Даниленко В.М. Історія України: Навч. посіб. – Каравела, 2004.

2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.Д.Бойко. – К: Академвидав, 2008.
3. Бойко О.Д. Історія України (запитання і відповіді) / О.Д.Бойко. – К, 1997.
4. Субтельний О. Україна: історія / О.Субтельний. - К: Либідь, 1993.
5. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України /Ред. Я. Грицак, О. Романів. Львів: Видавництво Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові, 1992.
6. Історія України Документи. Матеріали. Посібник /Уклад., комент. В. Ю. Короля. – К: Видавничий центр Академія, 2001.
7. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. Вид. 2-ге, зі змінами. – Львів: Світ, 1998. в особах XIX - XX ст. - К: 1995.
8. Історія України: Курс лекцій: У 2 кн. - Від найдавніших часів до кінця XX століття/ Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. -К.: Либідь, 1991.
9. Світлична В.В. Історія України: Навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. Друге вид. Виправлене і доповнене / В.В.Світлична. - К.: Каравела, Львів: Новий Світ – 2000, Магнолія плюс, 2013.

Тема: «Українська державність 1917-1920 рр.»

План

1. Лютнева 1917 р. революція в Росії та її наслідки для України. Утворення та діяльність Центральної Ради в березні – жовтні 1917 р.
2. Боротьба між більшовиками й Центральною Радою наприкінці 1917 – на початку 1918 рр.
3. Українська Держава гетьмана Скоропадського.
4. Режим Директорії (кінець 1918 – початок 1919 рр.). Протиборство воєнно-політичних сил в Україні в 1919 р. Роль і місце повстанського руху.
5. ЗУНР. Українсько-польська війна 1918–1919 рр., УГА та її подальша доля.
6. Радянсько-польська війна 1920 р. Завершення громадянської війни на території України. Основні результати й уроки революційних подій 1917–1921 рр.

Методичні рекомендації

Тема є однією з центральних у межах курсу. Готуючись до теми, студент має ознайомитися з різними підходами й концепціями, які існують в літературі стосовно висвітлення подій 1917–1921 рр. Скласти на підставі фактів власну обґрунтовану точку зору.

1. Висвітлення цього питання доцільно пов'язати з матеріалами попередньої теми (причини й результати революції 1905–1907 рр., наслідки

для Росії Першої світової війни), визначити основні причини Лютневої 1917р. революції, згадати зі шкільного курсу всесвітньої історії особливості політичної ситуації в Росії після повалення самодержавства («двовладдя»), а надалі проаналізувати особливості політичної ситуації в Україні (три основні органи, що претендували на виконання владних повноважень). Змальовуючи діяльність Української Центральної Ради (УЦР), слід простежити її еволюцію від блоку українських національних партій та громадських організацій до тимчасового владного органу; під цим кутом проаналізувати її взаємозв'язки з Тимчасовим урядом Росії та зміст I і II Універсалів. Доречними будуть стислі характеристики керівників УЦР, насамперед – М. Грушевського і В. Винниченка.

Наприкінці необхідно дати загальну характеристику політичної та соціально-економічної ситуації в Росії та Україні восени 1917 р. напередодні більшовицького перевороту.

2. На початку доповіді слід згадати про жовтневий 1917 р. більшовицький переворот в Петрограді та реакцію на нього, проаналізувати її III Універсал. Висвітлюючи конфлікт Центральної Ради з Раднаркомом РСФРР та українськими і російськими більшовиками (у тому числі – на прикладі подій, пов'язаних з I Всеукраїнським з'їздом рад), що невдовзі переріс у війну, необхідно визначити: які факти дають підстави окремим історикам тлумачити її як міжнаціональну, а які – як громадянську. Згадуючи про VI Універсал, варто визначити реальні обставини його ухвалення, показати зв'язок цього документа і Брестської угоди. В кінці відповіді потрібно висвітлити повернення УЦР до Києва, її взаємовідносини з німецьким командуванням і переворот П.Скоропадського.

3. У межах питання слід охарактеризувати гетьманський режим, основні напрямки його внутрішньої і зовнішньої політики, її успіхи і невдачі. Окремого розгляду потребують причини неодноразових антигетьманських повстань і заворушень, а також вплив на українські реалії міжнародних чинників, зокрема – завершення Першої світової війни. Відповідь на питання необхідно завершити розглядом зречення гетьмана і приходу до влади Директорії.

4. Питання є найскладнішим і найнасиченішим фактичним матеріалом. Висвітлюючи його потрібно:

- навести стислий перелік подій у період з кінця 1918 р. до початку 1920 р.;
- охарактеризувати основні військово-політичні режими, що встановлювалися на території України у згаданий період (Директорія, радянська влада, «денікінщина», війська Антанти);
- окремо зупинитися на характеристиці повстанського селянського руху як провідного чинника успіхів і невдач усіх згаданих режимів, згадати основних ватажків повстанців, визначити їх силу й слабкість.

5. На початку розгляду питання доречно нагадати матеріал з попередньої теми (Західна Україна в роки Першої світової), війни пов'язавши

його з відомостями шкільного курсу всесвітньої історії (поразка у війні та розпад Австро-Угорщини), після чого перейти до характеристики новоутвореної ЗУНР, її взаємовідносин з УНР і Польщею. Згадуючи про «Акт Злуки» УНР і ЗУНР, слід показати його символічно-міфологізоване і реальне значення. Висвітлюючи україно-польську війну, варто визначити причини поразки ЗУНР у Галичині, згадати подальшу долю Буковини і Закарпаття. Наприкінці відповіді потрібно розглянути діяльність УГА в 1919–1920 рр., після її відступу на Наддніпрянську Україну: спільний з С. Петлюрою похід на Київ, угода з Денікіним, виникнення та ліквідацію ЧУГА.

6. Дане питання складається з двох частин – інформаційної, що пов'язана з конкретним фактичним матеріалом, і теоретично-узагальнюючої. При розгляді основних подій 1920–1921 рр. варто зупинитися на такому:

- радянсько-польська війна (Варшавська угода С. Петлюри з Ю. Пілсудським, хід бойових дій і зміна характеру війни, перемир'я та умови Ризької мирної угоди 1921 р. для України, остаточна поразка військ УНР);
- боротьба Червоної Армії проти військ Врангеля, бойові дії на півдні України, роль у них махновців;
- останні спалахи громадянської війни (селянські повстання, махновський рух наприкінці 1920 – у 1921 рр., похід Ю. Тютюнника 1921р.).

При підведенні підсумків розгляду теми слід згадати причини революції і громадянської війни та співвіднести їх з реальними результатами, визначити основні чинники, що сприяли перемозі більшовиків і призвели до поразки їх основних супротивників (білогвардійців, націонал-державницьких сил різного спрямування, іноземних окупантів, повстанського руху).

Проблемні питання

1. Які проблеми – національні чи соціальні – насамперед турбували більшість населення України в 1917–1921 рр.?
2. З чим пов'язані успіхи й невдачі політичних режимів, що на деякий час установлювалися в Україні (особливо протягом 1919 р.)?
3. Чому з усіх політичних сил, що боролися за владу на території України, перемогу здобули більшовики? У чому причини невдач українських національно-державницьких сил?

Теми доповідей і повідомлень

1. М. Грушевський – науковець і політичний діяч.
2. В. Винниченко – митець і політик.
3. С. Петлюра: політичний портрет.
4. Від царського ад'ютанта до гетьмана України: риси до портрета П. Скоропадського.
5. Діяльність Х. Раковського в Україні.

6. Н. Махно – ватажок повстанського руху на півдні України.
7. Білогвардійський рух на території України.
8. Політика «воєнного комунізму» та її здійснення в Україні.
9. УГА: від армії ЗУНР до ЧУГА.

Навчально-методична і наукова література

1. Бойко О.Д. Історія України: навчальний посібник / О.Д.Бойко. – К.: Академвидав, 2008.
2. Бровкин В. Н. Россия в гражданской войне: власть и общественные силы/ В. Н. Бровкин// Вопросы истории. – 1994. – № 5.
3. Верстюк В. Махновщина/ В. Верстюк. – К., 1992.
4. Винниченко В. Відродження нації / В.Винниченко. – К.: Відень, 1990. – Ч. 1–3.
5. Горелов В. Павло Скоропадський – гетьман Української Держави / В.Горелов. – К., 1995.
6. Грушевський М.С. Новий період історії України (за роки від 1914 до 1919) / М.С.Грушевський . – К., 1992.
7. Захаренко П. Селянська війна в Україні. Рік 1918 / П.Захаренко. – К., – 1997.
8. Історія України: курс лекцій для студентів технічних вузів / під заг. ред. В. І. Ніколаєнка. – Х., 2001. – С. 187–217.
9. Історія України : навч. посіб./ під заг. ред. В. А. Смолія; кер. авт. кол. С. В. Кульчицький. – К., 1997. – С. 184–261.
10. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928) / С.Кульчицький . – К., 1996.
11. Малик Я. Впровадження радянського режиму в українському селі (1919–1920) / Я.Малик . – Львів, 1996.
12. Національні процеси в Україні: історія і сучасність : документи і матеріали : у 2 ч. / за ред. В.Ф. Панібудьласки. – К., 1997.
13. Новітня історія України. 1900–2000: зб. документів і матеріалів. – К., 2000.
14. Павко А.І. Політичні партії, організації в Україні. Кінець XIX – початок XX століття: зародження, еволюція, діяльність, історична доля / А.І.Павко . – К., 1999.
15. Павленко Ю. Українська державність у 1917–1919 рр. / Ю. Павленко, Ю. Храмов. – К., 1995.
16. Революция на Украине по мемуарам белых. – К., 1990.
17. Світлична В. В. Історія України: Навч. посіб. / В.В.Світлична. – К., 2005, 2013.
18. Субтельний О. Україна. Історія / О.Субтельний . – К., 1993.
19. Україна в XX столітті : зб. документів і матеріалів. 1900–1939 рр. – К., 1997.

Тема: «Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)»

План

1. Причини й характер Другої світової війни. «Українське питання» в міжнародній політиці напередодні та на початку війни. Возз'єднання західноукраїнських земель у складі УРСР.
2. Початок війни СРСР проти Німеччини. Оборонні бої на території України в 1941–1942 рр. Причини поразок радянських військ.
3. Окупаційний режим. Розгортання антифашистського руху опору в Україні.
4. Визволення України від німецької окупації. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини та її союзників. Наслідки й уроки Другої світової війни для України.

Методичні рекомендації

1. При підготовці першого питання слід зупинитись на причинах і характері Другої світової війни, з'ясувати, чому не вдалось перешкодити здійсненню гітлерівською Німеччиною загарбницьких планів. З'ясувати, яке місце в міжнародній політиці займало українське питання в його вузькому і широкому розумінні. Усвідомити, які держави й чому були зацікавлені у його вирішенні. Чому саме Німеччина стала ініціатором його розв'язання. Стисло охарактеризуйте події в Закарпатті, пов'язані з утворенням Карпатської України та її подальшою долею. Необхідно звернути увагу на німецько-радянські відносини кінця 1930-х рр. Дати оцінку пакту Молотова – Ріббентропа та таємного протоколу до нього. Яке місце в пакті відводилось західноукраїнським землям. Дати характеристику процесу входження західноукраїнських земель до складу УРСР і СРСР, з'ясувати сутність «радянзації», її значення. Прокоментувати оцінки цієї події в історичній літературі.

2. При підготовці другого питання необхідно з'ясувати причини нападу гітлерівської Німеччини на Радянський Союз, проаналізувати співвідношення військових сил СРСР і Німеччини та становище на радянсько-німецькому кордоні напередодні війни. Подумайте, чому український напрямок у війні став для Німеччини одним з головних. Дати загальну характеристику бойових дій на Південно-Західному та Південному фронтах. Наведіть приклади героїзму радянських воїнів.

Проаналізуйте сутність і причини прорахунків військово-політичного керівництва СРСР. В Україні Німці встановили жорстокий окупаційний режим, основною метою якого було знищення опору місцевого населення. Які плани виношувала нацистська верхівка? У чому полягала

сутність окупаційного режиму? Охарактеризуйте радянський підпільний і партизанський рух на окупованій території, місце і роль формувань ОУН-УПА, що стали складовою частиною руху опору, їх мету і тактику боротьби. Прокоментуйте оцінки, що є в історичній науці щодо ОУН-УПА.

3. При підготовці четвертого питання слід дати загальну характеристику бойових дій за визволення України в 1943 році. Розкрийте значення битви за Дніпро і звільнення Києва. Назвіть найважливіші наступальні операції Радянської Армії на території України в 1944 р. З'ясуйте, коли відбулось остаточне звільнення України від фашистських загарбників, уясніть причини перемоги радянського народу у війні, її історичне значення, внесок українського народу в розгром фашизму. Які уроки мало винести людство з цієї війни?

Навчально-методична і наукова література

1. Білоцерківський. В.Я. Історія України : навч. посіб. / В.Я. Білоцерківський – Х. : Освіта. Виховання, Спорт, 2009. – С.436–467.
2. Бойко О.Д. Історія України: навч.посіб. / О.Д.Бойко.-К.: Академвидав, 2008.
3. Бугай М. Депортація кримських татар у1944 р./ М. Бугай// Укр. іст. журн. – 1992. – № 1. – С. 29–44.
4. Гордієнко В. Німецько-фашистський режим і православні конфесії в Україні / В. Гордієнко // Укр. іст. журн.. – 1998. – № 3.
5. Історія державності України: експериментальний підручник. – Х.: Одісей, 2004. – С. 504–513.
6. Коваль М. Україна 1939–1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії / М. Коваль. – К., 1995.
7. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні / В.Косик.– Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.
8. Мартусь В. Приєднання Закарпатської України до Радянської України. 1944–1945 / В.Мартусь . – К., 1992.
9. Муковський І.Т. Звитяги і жертовність. Українці на фронтах Другої світової війни / І.Т. Муковський, О. Є. Лисенко. – К., 1997.
10. Світлична В.В. Історія України / В.В.Світлична. – К. : Каравела, 2005. – С. 251–264.
11. Трофимович В. Україна в роки Другої світової війни(1939–1945) / В. Трофимович . – Львів, 1995.
12. Трубайчук А. Друга світова війна / А. Трубайчук . – К., 1995.
13. Першина Т. Фашистський геноцид на Україні 1941–1944 / Т. Першина . – К., 1985.
14. Українська дивізія «Галичина». – К. : Торонто, 1991.

Тема: «Становлення України як незалежної держави (1991-2010 рр.)»

План

1. Державотворчі процеси в незалежній Україні.
2. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї.
3. Соціально-економічний розвиток України.
4. Демографічні та міграційні процеси.
5. Політична розбудова суспільства. «Помаранчева революція 2004 року».
6. Культура, наука й духовність.

Методичні рекомендації

1. При підготовці до першого питання студент має самостійно ознайомитись з найважливішими джерелами з історії становлення України як незалежної держави (1991–1996 рр.) (перелік у списку джерел, навчально-методичної та наукової літературі). Передусім слід звернути увагу на основні умови та чинники, що визначили ключові напрямки національного будівництва, а також геополітичну ситуацію у світі у першій половині 1990-х рр. Надалі варто визначити головні напрямки процесу українського державотворення, окреслити основні етапи формування правової бази розвитку України як демократичної держави. Важливо визначити особливості політичного життя України в 1990-ті рр., показати основні тенденції формування багатопартійності, дати класифікацію політичних партій та рухів, проаналізувати результати виборів до Верховної Ради (1994, 1998 рр.) та виборів Президента України (1994, 1999, 2004 рр.), статус Криму в 1990-х рр.

2. При розгляді цього питання доцільно пригадати попередні українські конституційні акти (Конституцію Пилипа Орлика, Конституцію УНР, Конституції УРСР). Слід показати особливості конституційного процесу в Україні, значення прийняття Конституції України 28 червня 1996 року для процесів утвердження української державності, стисло охарактеризувати її основні положення, проаналізувати конституційну реформу 2004 р.

3. Розглядаючи соціально-економічний розвиток незалежної України необхідно визначити стартові умови, що були в країні після розпаду радянської економічної системи; дати визначення поняттям «ринкова економіка», «перехідна економіка», з'ясувати причини затримки у здійсненні реформування економіки на ринкових засадах, охарактеризувати процес приватизації державної власності, визначити місце і роль іноземних інвестицій в українській економіці, звернути увагу на грошову реформу 1996 року.

4. Характеризуючи розвиток соціальної сфери, слід визначити причини значного зниження рівня життя абсолютної більшості населення у першій половині 1990-х рр., з'ясувати вплив соціально-економічного становища на демографічну ситуацію в Україні. Надалі розглянути

економічну ситуацію в Україні після стабілізації економіки на початку 2000-х рр., формування олігархічної системи, масову еміграцію українців

5. Аналізуючи політичну ситуацію в країні 2000-ні рр., потрібно охарактеризувати політичну платформу сучасних партій і проаналізувати результати президентських (2004 та 2010 рр.) та парламентських (2002, 2006, 2007 рр.) виборів, подій «Помаранчевої революції» (22 листопада- 8 грудня 2004 року)», розкрити питання початку інтеграції України у європейський та світовий простір.

6. Розглядаючи духовне та культурне життя України, звернути увагу на питання титульної нації та поліетнічності країни, умови розвитку культури, освітні реформи, досягнення та проблеми розвитку науки, спорту, поліконфесійність сучасної релігійної ситуації.

Навчально-методична та наукова література

1. Із Постанови Верховної Ради України «Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (5 березня 1998 р.)// Там само. – С. 256–257.

2. Історія України: документи і факти: посібник. – К., 2002.

3. Бойко О.Д. Історія України: навч.посібник./ О.Д.Бойко. – К.: Академвидав, 2008.

4. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. / Я. Грицак. – К., 2000.

5. Довідник з історії України (А-Я): посіб. Для загальноосвіт. навч. закладів. – К., 2001.

6. Екельчик С. История Украины. Становление современной нации / С.Екельчик. – К., 2010.

7. Калініченко В.В. Історія України (1917–2003)/ В.В. Калініченко, І.К. Рибалка. – Т.3.– Х., 2004.

8. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / В.М. Литвин. – К., 2000.

9. Панчук І. Історія України . Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації / І.Панчук.- Тернопіль : Підручники і посібники, 2018.

10. Політична історія України. XX століття: у 6 т. Т. 6 : Від тоталітаризму до демократії (1945–2002). – К., 2003.

11. Савченко Н.П. Історія України: модульний курс : навч. посіб./ Н.П. Савченко, Н.К. Подольський. – К., 2006.

12. Світлична В. В. Історія України: Навч. посіб./ В.В.Світлична – К., 2005, 2013.

13. Сергійчук В.І. Етнічні межі і державний кордон України/ В.І. Сергійчук. – К., 2000.

14. Яневський Д. Хроніка «помаранчевої» революції / Д. Яневський.- Харків, 2005.